

MISKOLC VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK ÚJRAVÁLASZTÁSA

Miskolc földrajzilag az ország észak-keleti régiójában központi helyet foglal el. Megyei jogú város, közigazgatási, egészségügyi, kereskedelmi, pénzügyi, oktatási központ, a környezetet súlyosan szennyező nehéziparral körülvéve. Az ország legszennyezettebb levegőjű vidéki városa. Az országos munkanélküliségi ráta másfél-kétszeresét meghaladó területek, városok (Ózd, Abaúj, Hegyalja) övezik. A városon belül a munkanélküliség sosem érte el az országos átlagot (9-11%), de az ország más nagyvárosaihoz hasonlítva a legrosszabb a helyzete e tekintetben. A megyeközpont hatvanas években kétszeresére duzzasztott lakossága a nyolcvanas évektől kezdve fokozatosan csökken. Ez egyetlen választási ciklus alatt is kézzelfogható változást jelentett: az 1990-ben kijelölt harminc választókerület helyett 1994-ben huszonnyolc szerveződött. A népesség fokozatos csökkenését az elvándorlás okozza.

A város önkormányzatának nem volt könnyű a helyzete. Óriási (mintegy a volt Borsod vármegyét magába foglaló) vonzáskörzetet ellátó intézményrendszerével, sajátos belterületi közlekedési rendszerével (hosszú völgytelepülés), szinte egyszerre elöregedő panelvázás lakásállománnyal (a népesség fele él kockaházban), egyben a legrendezetlenebb belvárossal rendelkezik a nagyvárosok sorában. Összeségében Miskolc igen költséges város.

AZ ELŐZŐ VÁLASZTÁSI CIKLUS RÖVID JELLEMZÉSE

A város egész üzemének, gazdasági és ökológiai helyzetének lerajzolására nincs mód, de e néhány tény felvillantása is talán érzékeltette, hogy milyen környezetben zajlott és zajlik a mindennapi helyi politika, amely nem mindig, sőt egyes vélemények szerint sohasem tudott a város szintjére emelkedni. A döntéseket – egy városi képviselő szerint – a következő motívumok befolyásolták: „meg kellett felelnem annak a szakmai csoportnak, amelyben évek, évtizedek óta dolgoztam – korporatív érdekek –, nem kerülhettem ki a szűkebb környezetem, az utca érdekeit, elvárásait – territoriális érdekek –, nem hunyhattam szemet a barátok elvárásainak sem – patrimoniális érdekek –, a frakció diktálta alkukat is figyelembe kellett vennem – pártérdekek –, saját megélhetési gondjaimmal is számolnom kellett – egzisztenciális érdekek... Míg mindezzel számolt egy-egy városatya, a város összetett kérdései a megoldásokhoz nem közeledtek. Az első demokratikus választások útján felálló önkormányzat a város közvéleményétől közepes osztályzatot kapott az új választásokat megelőző ősszel.”¹

Érdemes szót ejteni az elmúlt négy év polgármestereinek a közgyűlés általi támogatottságáról. 1990 őszén – amikor bénultságban hevert az egész ország egy szerencsétlen üzemanyag-áremelés következtében – a város rátalált az első, kommunizmus utáni

polgármesterére Csoba Tamás személyében, aki mint ősz hajjú fideszes futott be az akkori 24-es választókerületben. Miután több ismertebb „meszeb”-es² politikus kitért a jelölés elől, ő elvállalta a polgármesterséget. Az akkori első koalíció a Fidesz–MDF–KDNP között kötött. Ennek oka a helyi Fidesz és SZDSZ közötti súrlódásokban keresendő. Az önkormányzati választások két győztese – a mandátumok több mint 50 százalékának birtokában – nem tudott megegyezni. A Fidesz inkább kereste azt a koalíciót, amelyben ő lehet a legerősebb. A város a választási év decemberére be tudta iktatni polgármesterét, akit pártja alig egy év után meg akart buktatni a népszerűségét csorbító vállalkozói múltja miatt³. Az igazi ok azonban alighanem az volt, hogy nem hagyta magát irányítani a frakciójától. Autokratikus vezetési módot vezetett be a városházán, hívei szerint autonóm személy volt, aki a különböző lobbyk harcában a várost a súlyos gazdasági helyzetben is kézben tudta tartani.

A polgármester 1993 nyarán elhunyt. Ekkor került a polgármesteri székbe T. Asztalos Ildikó, az SZDSZ-frakció vezetője, akit széles koalíció támogatott: a pártján kívül a Fidesz, a KDNP, az MSZP és a Munkáspárt. Az előző polgármesterrel ellentétben kevesebbet utazott külföldre, annál többet mozgott a város intézményeiben, szervezeteiben, és rendszeresen szerepelt a helyi sajtóban.

AZ 1994-ES PÁRLAMENTI VÁLASZTÁSOK ÉS AZ ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS KAMPÁNYA

A két tényező nem választható el egymástól annak ellenére, hogy nem összemérhető minőségekről van szó. 1994 májusában a volt Ellenzéki Kerekasztal (EKA) pártjai súlyos vereséget szenvedtek – az országos helyzethez hasonlóan – a város négy választókerületében is.⁴ Az őrsváltás teljes volt a megyében és a városban egyaránt. Az MDF négy képviselőjét négy szocialista váltotta fel. A választás két igazi vesztese az MDF és a Fidesz volt: az MDF az 1990-es eredményeihez képest alulszerelt, a Fidesz népszerűsége a közvélemény-kutatások tanúsága szerint rohamosan csökkent az országgyűlési választások idejére. Az ürömben némi örömet számukra csak az jelentett, hogy az egyiknek a volt, a másiknak az újdonsült riválisát is (az SZDSZ-t) elmosta a májusi áradás. A feketeleves mindannyiuknak az lett, hogy valamennyi „meszeb”-es párt alulmaradt az MSZMP utódpártjával szemben.

Most, amikor az országos politika másféle hatalmi konstrukciót készített elő, a pártok helyi vezetési hol nosztalgikus érzelmeket, hol az országos politikai erővonalakat követve próbálkoztak választási szövetségeseket találni. Így az MSZP-t az SZDSZ kereste meg (bizonyos vélemények szerint fordítva) koalíciós ajánlatokkal. A Fidesz az SZDSZ-t ostromolta javaslataival.⁵ Az MDF pedig a KDNP-vel tárgyalta közös képviselő-, illetve polgármesterjelölt indításáról.

A választási frigyek nem érzelmi alapon kötöttek, egyébként sem jellemezték közös meghitt emlékek a két liberális pártot itt Miskolcon. Így történhetett, hogy a szocialista–liberális kapcsolat erősödött, amelyet több személyes, mondhatni baráti kapcsolat is motivált. A két legnagyobb erőt magában érző párt összekelt október hó folyamán, s kiadták a jelszót: „Miskolcon sem lehet másként, mint az országos politikában”. A helyzet ennél persze jóval komplikáltabb volt. A legnagyobb frakcióval bíró SZDSZ úgy érezte, ő diktálhat, de legalábbis oszthatja a lapokat. Az MSZP, amelynek a legki-

sebb frakciója volt a városházán, még a májusi választás felhajtó erejétől magabiztosan remélhette győzelmének beteljesülését a decemberi választáson, amelynek játékszabályait egyébként – a többségi akarat logikája szerint – a maga számára előnyösen alakította ki az őszi törvénymódosítások során. Az SZDSZ ragaszkodott polgármesteréhez, akinek a népszerűségi mutatója a városban nem volt rossz, hiszen ellenfelei is elismerték a város élén eddig végzett munkáját. Az MSZP, igaz, ezt elismerve, ragaszkodott ahhoz, hogy saját párjának legyen polgármesterjelöltje, hiszen a polgármesterjelölt nélkül kampányoló pártnak a képviselőjelöltjei esélytelenebbek. A helyi sajtót megválasztása óta uraló polgármesterasszony mellett az MSZP jelöltjeinek nem lehetett sok esélyük, hiszen egyéni kerületből csak egyetlen képviselőjük ült a városházán, míg a koalíciós partnernek egy tucat. Ráadásul a választókerületi képviselők ez évi pénzüik – egy-egy millió forint – elköltését a választásokhoz időzítették.

A kompromisszum végül megszületett: kölcsönösen támogatták egymás öt-öt közösen indított képviselőjelöltjét, akiknek a személyét egyeztették, s olyan személyeket jelöltek a közös támogatottak közé, akiket mindenképpen a városi képviselő-testületbe kívántak juttatni. De polgármestert a két párt külön indított. Az SZDSZ T. Asztalos Ildikót, az MSZP Tompa Sándort, aki 1990-től pártjának először listás, majd 1994-től a város 4. választókerületének országgyűlési képviselője. Tompa jelölése nem aratott osztatlan sikert az MSZP saját tagságában sem. A közvélemény summázata szerint „egy polgármesternek a városházán kell ülnie, nem a Parlamentben”.

A Fidesznek végül is csalódottan kellett távoznia az SZDSZ előszobájából, így hát bekéredzkedni kényszerült a már kész MDF–KDNP páros koalícióba. Az ellenzéki pártok leghamarabb a polgármester jelölésében tudtak megegyezni, majd elosztották egymás között azokat a választási kerületeket, amelyekben közösen indítottak jelöltet. Eszerint a KDNP és az MDF is négy-négy választási kerületben támogatta a Fideszt, amely a kereszténydemokratáknak egy, az MDF-nek öt kerületben viszonozta a támogatást. Összességében 12 helyről sikerült megállapodniuk az ellenzéki pártoknak a hármas koalícióban. (Hét helyen kikerülve az MSZP–SZDSZ közös jelöltet.) Az ellenzéki koalíciók gyengék voltak és igazából nem jelentettek támogatást a másik párt indulójának, csupáncsak annyit, hogy ott nem rivalizáltak vele a szövetséges pártok. A kampányban sem hangsúlyozták összefogásukat, a jelölőlistára sem került fel a terület átengedő párt neve a támogatottak mellé. A koalíció inkább csak papíron létezett, s főleg a parlamenti választások vereségét még ki nem heverő pártok belső gyengeségét takarta el.

Az utcán és a sajtóban csak a polgármestert közvetlenül állító pártok jelentek meg óriási hirdetésekkel és ingyenes reklámmal. A lapok hasábjain a három polgármesterjelölt szerepelt, cikkeztek és nyilatkoztak a kohászat megmentéséről, lakásépítésről, munkahelyteremtésről, autópályáról és mindarról, amiről ilyenkor illik. A sikeres hídavatást és villamospálya-átadást, rendőrök kitüntetését a sajtó igyekezett fotóval illusztrálva bemutatni. Nem tudom, hogy mérték-e, de mérhették volna, mert olyan pontosan ügyeltek az arányokra a helyi lapok hasábjain. Ha az egyik oldalon Tompa mosolygott a miskolciakra, azt bizonyára két lappal odébb T. Asztalos Ildikó teljes alakos képe ellensúlyozta, és természetesen Kobold sem maradhatott le. Kétségtelen, mindhárom polgármesterjelöltnek jó volt a sajtója és PR-tervezője. Az írott sajtó azért mégis az SZDSZ és az MSZP jelöltjeinek kedvezett, hiszen őket látogathatta meg miniszter, miniszterelnök,⁶ miniszterfeleség, politikai államtitkárok és szakszervezeti ve-

zerek. A sajtóból láthatóan a két koalíciós párt felső vezetése nagy erőfeszítéseket tett Miskolc polgármesteri székének birtoklásáért.

A koalíciós páros korán kezdte a kampányát és a politikai reklám szabályai szerint időzítette lépésről lépésre. Csaknem egy időben jelentek meg képviselőjelöltjeik hirdetései a városi lapban. Gondosan kerültek egymás plakátjainak átragasztását, ami az SZDSZ részéről nagy önmérsékletre vall, ismervé korábbi kampányszokásaikat. A két párt színes plakátokon hirdette politikusait utcán és villamosokon, szóróanyagot is több ízben tudott a plakátokhoz hasonló minőségben utcára, illetve a postaládákba dobni.

A KDNP a másik két párthoz képest később kezdett, mintegy háromhetes késéssel követte őket. Az óriásplakátokat leszámítva tökéletesen ellátták reklámanyaggal az utcákat és a médiát. A később jövő előnyét élvezték s ezzel színezték az egyébként lagymatag választási küzdelmet. Kobold Tamás kampányában egyedül az ingyen osztogatott hangkazetta okozott némi meglepetést. A hármas koalíció másik két tagja, az MDF és a Fidesz csendes kampányt folytatott. Színtelen szóróanyagukat és plakátjaikat keresve is ritkán lehetett észrevenni. A sajtóban pedig a polgármestert közvetlenül állító pártok nyomába sem tudtak lépni. A médiában nem tudtak megfelelően sem hirdetésekkel, sem pedig tudósításokban szerepelni. Az utóbbiért nem a pártok anyagi helyzete tehető felelőssé, de a helyi sajtó sem tehet róla. A Fidesznek és különösképpen az MDF-nek nagyon erőtlen volt a kampánya.

Általában az egész városban kiegyensúlyozott, korrekt választási küzdelem zajlott. Néhány elhatároló gesztuson túl (az egyik polgármesterjelölt nem engedte a sajtóban fotózni magát a másikkal), nem támadták egymás kampányát, programját, személyét sem a képviselőjelöltek, sem a polgármesterjelöltek.

A kampány csendes volt, nem kölcsönzött az egyébként ilyen késő őszi tájt mogorva város ólomszürke utcáinak választás előtti atmoszférát. A kampány igazi színtere a sajtó volt. A pop-artos, az utcai harcokra emlékeztető plakátháború, úgy tűnik, csak a rendszerváltások hangulatában dül igazán, a konszolidációs időszakban már a pénz és a profizmus veszi át a főszerepet a választók meggyőzésében. Ekkor már kevesebb szerep jut a lelkes aktivistának, annál több a sajtónak, sajtóreferensnek, közvélemény-kutatónak és egyéb szakembernek. Ez a nagypolitikában természetes folyamat visszatetsző vagy éppen szálnalmas lehet a helyi politikában.

A 195 nyilvántartásba vett induló képviselőjelölt közül csak 15 fő volt független, s ezek közelébe sem jutottak annak, hogy eséllyel indulhassanak a nagy csapatok vetélkedőjén. Pedig nem minden esetben a függetlenek az amatőrök, csak ők az esélytelenebbek a „profi” amatőrökkel szemben. A profizmus néha meglepő dolgokat produkált. Az SZDSZ az induló jelöltjeit egy kötettel felérő – minden bizonnyal központilag szerkesztett és kiadott – kérdéssorral tesztelte. A kérdések közt tallózva arra gondolt az ember, hogy vagy a párt bizalmatlan a jelöltjei iránt, vagy a processzusnak a végére a jelölt – mire kitölti a személyét kivesező kérdőívet – válik azzá.

December 11-én 150 430 polgár, a választásra jogosultak 32 százaléka ment el szavazni és 31 százalék szavazott érvényesen. A választási aktivitás hasonló volt az 1990-es helyhatósági választáshoz, akkor a szavazásra jogosultak 29 százaléka vonult az urnákhoz. A tágabb környezetben, így Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az önkormányzati választási aktivitás felülmúlta az 1990. évit. Különösen szembetűnő ez a megye egyéb városaiban.⁷

A VÁLASZTÁS EREDMÉNYEI

A KOALÍCIÓK SIKERE ÉS SIKERTELENSÉGE

A választások egyik tanulsága, hogy a pártok közötti szövetségek nem minden esetben váltják be a pártoknak az egyezségekhez fűzött reményeit. Tudvalevő, s ebben a városban sem lehet másként, hogy az átengedett küzdőtér vagy a közös támogatottságú jelöltek nem kapják meg azt a támogatottságot, amelyet megkaptak volna, ha a pártok külön-külön indítottak volna egy-egy jelöltet. De az is előfordulhat, hogy egy választási koalíció eredményesebb tud lenni, mint az önálló jelöltállítás. Mint ahogy az is megesik, hogy egy szövetségből a centrumot képező párt húz előnyt, a kisebbek csak mint csatlósok részesednek a kivívott eredményből.

Itt Miskolcon a választási egyezségek nem jártak egyértelmű sikerrel, mert hús koalíciós jelölt közül csak kilenc tudott nyerni. Az egyezségek közül a legnagyobb hasznot az SZDSZ húzta, mivel öt egyéni győztese közül négyet a szocialisták is támogattak. A viszonzás nem volt ilyen teljes, mivel az MSZP csak három helyen nyert SZDSZ-es segédlettel öt választási kerületben. Összességében a kormánykoalíció 70 százalékos sikerét könyvelhetett el a választás éjszakáján. Az ellenzéki hármaskénti koalíció (KDNP, MDF, Fidesz) csak egy választási kerületben ért el sikert, ahol a három párt együtt állított jelöltet. Eredményesebb kétoldalú megállapodásaik révén két választási kerületben futottak be jelöltjeik. A koalíciós hatékonyságuk csupán 25 százalékos volt. Tehát taktikailag ezt a választást az egyéni kerületekben az SZDSZ nyerte meg. S a legtöbbet a hárompárti koalíció veszítette, hisz a tíz közös jelöltje közül hat egyedül álló szocialistával és egy jelöltje egyedül álló szabaddemokratával szemben szenvedett vereséget.

A hármaskénti koalíció gerincét az MDF alkotta, és ez megszabta a másik két párt egyezségét. Ennek oka, hogy a városban az MDF köpenyéből bujt elő mindegyik ellenzéki párt a rendszerváltás idején. A májusi zuhanás után még lázadó párt anyagi okok miatt nem indított polgármesterjelöltet, s ennek fejében a KDNP-től négy az egyhez arányban kapott szavazatot, míg a Fidesztől öt a négyhez arányban. Elvileg tehát a hármaskénti koalíció nyertese a még mindig presztízzsel bíró MDF volt a polgári ellenzéki pártok sorában. Hogy ezt a politikai tőkét miért nem tudta kiaknázni, annak oka a szocialista előretörés mellett a tavaszi kudarcának feldolgozatlansága és a pénzhány, miután kampányát csak a helyi tagdíjakból tudta finanszírozni.

A kereszténydemokraták a koalíciós alkuhátrány ellenére (egy a négyhez támogatták a Fideszt és ugyanilyen arányban az MDF-et) átvették a vezető helyet a Fórumtól és a második legerősebb párttá váltak a decemberi választáson. Ennek oka a másik két partner gyengesége mellett az a nem lebecsülendő tény, hogy polgármesterjelöltet állítottak, akinek a kampányát jelentős magántőkéből finanszírozni is tudták.

A KDNP-S POLGÁRMESTERJELÖLT HÚZÓHATÁSA A PÁRTJÁRA ÉS A FELEMÁS MSZP-SZDSZ EGYEZSÉG

Ez volt az a helyzet, amelytől a szocialisták félttek, és amelyre a kereszténydemokraták tudatosan készültek. Taktikájuk lényege, hogy ha van polgármesterjelöltjük, akkor képesek az ellenzéki koalíció centrumpartjává válni. A szürke eminenciások partja

Kobold Tamás személyével képes volt – ha nem is túl erős, de személyét egységesen és határozottan támogató – pártcsoportot szervezni. Ellentétben az SZDSZ–MSZP felemás választási egyezségével, amely – mint említettem – azért lett sérülékeny, mert a szocialisták félték jelöltjeiket elindítani egy SZDSZ-es polgármesterjelölt zászlaja alatt. Tartottak attól, hogy a parlamenti választásokon elért győzelmük (39-43%) ellenére a másik párt „csatlósáivá” válhatnak.

Az SZDSZ pedig ennek a szocialista győzelemnek helyben tulajdonképpen éppolyan vesztese volt, mint a többi párt. Az 1990-es helyhatósági választások legsikeresebbje nem engedhette meg magának, hogy a szocialisták által hön áhított polgármesteri posztot átengedje. Az SZDSZ okkal remélhette, hogy megtartja ezt a posztot szocialista hátszél nélkül, akár ellenszélben is. Már csak azért is, mivel a kulcsfontosságú médiumok (*Déli Hírlap*, Miskolc Városi Televízió) felett T. Asztalos Ildikó rendelkezett, mint tulajdonosi jogokkal bíró személy, az ezen cégeket kezelő társaságok és intézmények felügyeletét ellátó igazgatói tanácsok többségi szavazattal rendelkező tagja. A helyi médiát a város és a megye volt kizses vagyonából céget alapító vállalkozóval együtt uralhatta, mint legfőbb fenntartója. A sajtó, és mindenekelőtt a *Déli Hírlap*, olyan hátteret biztosított, amelyet csak kiegészített a helyi vállalkozók egy csoportjának lobbyja.

A cégek, főleg a magánvállalkozások, mindig is érdeklődtek a helyi politika iránt, és támogatták, többnyire nem önzetlenül, több politikus és párt kampányát, különösen a '94-es választásokon. A támogatásra a pártok mindegyike rászorult, hiszen a kezdeti lelkesedés hamar elszállt, a politika pedig egyre költségesebb foglalatosság lett. Így a gazdasági szervezeteknek nem volt nehéz befolyásolni a helyhatósági választások kiemelését, miután a politika szegény, s különösen szegény a választások előtt.

Milliárdos költségvetéssel üzemelő, rendkívül nagy infrastruktúrát üzemeltető és még az elmúlt választási ciklusban sok közműberuházást megvalósító városról lévén szó, az nem lehetett közömbös, különösen közműberuházó cégeknek, hogy ki a város polgármestere, és milyen a kapcsolatuk vele. De ugyanígy érdekelték a polgármester személyének kiválasztásában azok a kereskedelmi cégek is, amelyek telkeket, ingatlanokat kívántak megszerezni a várostól mint az önkormányzati törvény kihirdetése óta a legnagyobb birtokostól a megyében.

A tét tehát nem ideológiai síkon volt érdekfeszítő (bal vagy jobb, nemzeti vagy liberális stb.), hanem inkább a pénz és a kereskedelmi tőke jövőbeli beruházásai szempontjából. Ezt a kereszténydemokrata polgármesterjelölt nyíltan vállalta is.

A vállalkozói szférának szóló kampányát igazából már Csoba Tamás polgármester-sége alatt elkezdte – mint állítják környezetében. Először is azzal, hogy alpolgármesterre választása után is megtartotta frakcióvezetői posztját, ezzel az ügyrendi bizottságban is szerepet vállalhatott. Olyan politikai hatalmat koncentrált és tekintélyt kovácsolt magának, amilyennel igazán a városházán valójában senki sem rendelkezett. Itt tehát politikai karrierjét tudatosan építő személlyel állunk szemben, aki az akkori ellenzék legszintelenebb pártjában mint úttörő személyiség viharos gyorsasággal politikai sikereket ért el, s nem csak megtartani volt képes, de növelni is tudta politikai tőkét. Eléggé korán felismerte, hogy a rendszerváltásnak nevezett pünkösdi királyságot csak markáns, céltudatos politikálással tudja túlélni. Ezért a pártpolitika mellett a helyi érdekeket igazán mozgó gazdasági szféra felé nyitott – amely amúgy is érdeklődött a városháza iránt – és talált együttműködni kész partnerekre. Rendszeresen találkozott

– többnyire mint magánember, informális összejöveteleken – a város vállalkozóival és a gazdasági szférát érintő szereplőkkel. Az érdeklődés nem maradt viszonzatlan, hiszen a városháza gazdasági ügyeit összefogta mindkét polgármester idején, s ezzel az egész választási ciklus alatt a város legfőbb reprezentánsa volt. Összehasonlítva személyiségét a másik két alpolgármesterrel, röviden úgy jellemezhetnénk, hogy míg ők ketten (Halász Rózsa és Petrasovszky István) a hivattalal birkóztak és hivatali idejüket töltötték el a négy év során, addig Kobold Tamás az intézményi, gazdasági és egyéb lobbyk szövődését fejtette fel a városban.

Ellenfeleinek pedig igazából nem volt szerencséje vele szemben. Annak ellenére, hogy mindvégig esélytelennek tartották, meglehetősen nyugodtan folytatta kampányát. A sajtóban a választás előtti napokban közzétett közvélemény-kutatás, amely az SZDSZ polgármesterjelöltjét hozta ki fölényes győztesnek, minden bizonnyal rosszul volt exponálva nemcsak az adatfelvétel idejét és módját, de a közzétételét illetően is. Mint közismert, a közvélemény-kutatások eredményei pozitívan befolyásolják két versengő fél közül annak az esélyét, akit a kutatás feltételezhető győztesnek mutat fel. Háromesélyes küzdelemben azonban ez visszajára fordulhat, és a „siessünk, mert lemaradunk” hatás helyett gyakran érvényesülhet a „vesztes ügy – igaz ügy” szindróma. Ez a hatás hasonlatos a negatív kampányok bumeráng-effektusához.

A PÁRTOK VÁLASZTÁSI MÉRLEGE ÉS EREDMÉNYEIK FELTÉTELEZHETŐ OKAI

A választás igazi győztese – ha a megszerzett képviselői mandátumokat vizsgáljuk – a szocialista párt lett, amely a képviselői helyek egyharmadát szerezte meg a városházán és ezzel hétszeresére növelte súlyát a város képviselő-testületében. Mivel a testület száma 59 főről 48-ra csökkent, így csak az arányokat érdemes összevetni a pártok között. A második helyen, a képviselőhelyek közel egyötödével a kereszténydemokraták végeztek, súlyuk az új testületben egyharmaddal nőtt. A többi párt befolyása a szervezeten belül csökkent: a harmadik legerősebb párt, az SZDSZ aránya a testületben felére apadt. Az MDF és Fidesz térvesztése 1990-hez képest 70 százalékos.⁸

Az egyfordulós választás Miskolcon a kormánypártoknak kedvezett⁹, több lehetőséget nem adott a koalíciók további összevonására, s nem engedte érvényesülni a hármas koalíció polgármestere győzelmének hatását az őt támogató pártok jelöltjeire.¹⁰

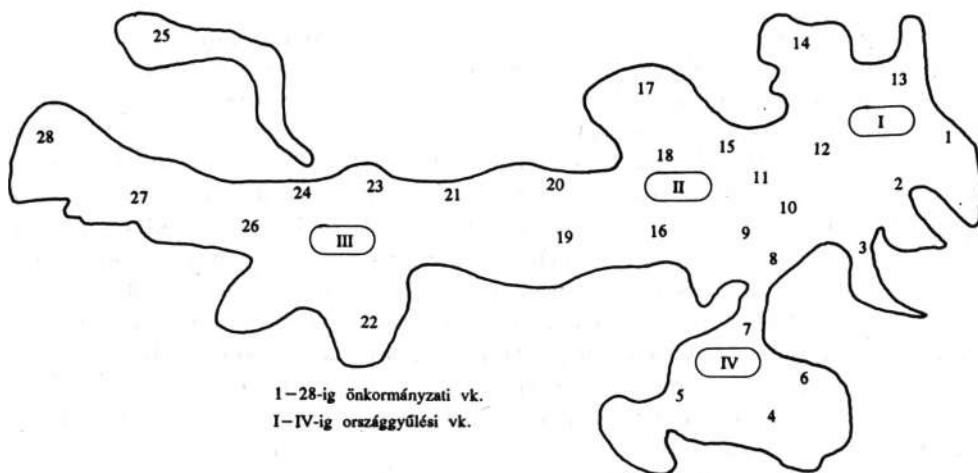
Pontosan nem lehet tudni, hogy az alacsony részvétel minden pártot egyaránt érintett-e, de feltételezhető, hogy többnyire a liberális pártoknak kedvezőtlenebb, tehát az SZDSZ és a Fidesz a kárvallottja. Az MSZP-t nemigen rázhatta meg, mivel kilenc egyéni jelöltje olyan választási kerületekben tudott mandátumot szerezni, amelyekben a választásra jogosultak a városi átlag alatt éltek szavazati jogukkal, ez különösen így volt a 6–9. választási kerületekben, amelyekben a részvétel nem érte el a 22 százalékot.

A pártok eredményességének területi eloszlása sajátosságokat tükröz. Így a szocialisták erősek a panelházas lakótelepeken, a polgári ellenzék pártjai pedig a kertvárosi miliókben – Majlát, Bodótető, Bábonyibérc, Tapolca, Avas elitnegyed („Rózsadomb”) – tudtak eredményt felmutatni. Ismerve a fokozatosan szlamosodó paneles lakótelepek helyzetét, a város legkiszolgáltatottabb rétegei élnek ezekben a házakban. Különösen az Avas-délen, a Vologda lakótelepen, a Komlóstetőn szavaztak a legtöbben a

szocialisták jelöltjeire. Itt él a nagyipari munkásság, a bérből és fizetésből élők és kisnyugdíjasok többsége.

A szocialisták – noha több választási kerületben fölényesen győztek – nem tudták megismételni májusi bravúrjukat.¹¹ Most a szavazatok 27 százalékát szereztek meg a májusi 40 százalékkal szemben. A polgármesterjelöltre leadott szavazatok sem érték el a 30 százalékot. Ha azonban az 1990-es önkormányzati választással vetjük egybe a mostani szereplésüket, az eredményük példátlan. Úgy tűnik, kezd beállni a politikai inga, s a különböző pártok közötti erőviszonyok elkezdtek kiegyensúlyozódni. A kiegyenlítődés folyamatában új politikai szövetség rajzolódik ki (KDNP, MDF, Fidesz), amelynek már nem egyedül az MDF a központja, hanem a mellette megerősödő KDNP is egyre nagyobb szerephez jut. Érezhetően kezd kibontakozni az a folyamat, amelynek során a markáns helyi politika fokozatosan felszabadul a nagypolitika nyomásztó hatása alól, s ezzel kezdetét veszi Miskolc város lokális politikai karakterének lassú kiformalódása. Talán ennek a jele, hogy a frissen megalakult közgyűlés, fittyet hányva az országos politika elvárásaira, az MDF-es Fejér Istvánt és az MSZP-s Káli Sándort választotta alpolgármesternek, s az ezzel széteső MSZP–SZDSZ koalíció után megalakult a Fidesz–MDF–KDNP–MSZP nagykoalíció.

Miskolc város önkormányzati választókerületei 1994-ben

JEGYZETEK

- ¹ Az SZDSZ felkérésére a Regisztrált Közvélemény- és Piackutató Kft. 1994. október első felében közvélemény-kutatást végzett, amelyből az derült ki, hogy a város lakossága az önkormányzat négy évét egytől ötig terjedő skálán közepesre, hármásra osztályozta. Az adatfelvételtől ki-derült továbbá, hogy akkor a szavazók 72,5 százaléka elment volna szavazni, akik közül 42,1 százalék T. Asztalos Ildikó akkori polgármesterre, az SZDSZ jelöltjére adta volna voksát, s 29,8 százalék szavazott volna Tompa Sándorra, az MSZP polgármesterjelöltjére, s mintegy 13,8 százalékot ért volna el, a végül is a győző, Kobold Tamás, a KDNP-MDF-Fidesz jelöltje (*Déli Hírlap*, 1994. dec. 2.).
- ² MESZEB: Miskolci Ellenzéki Szervezetek Egyeztető Bizottsága, 1989 áprilisában alakult meg az FKgP, a Fidesz, az MSZDP és az MDF részvételével.
- ³ Csoba Tamás személyét a humusz- és biogiliszta-termelő vállalkozások bukásával hozták kapcsolatba.
- ⁴ Az 1994. májusi parlamenti választások pártlistás eredményei Miskolcon és környékén (százalékban)

	1. vk	2. vk	3. vk	4. vk
MSZP	39,1	39,8	43,1	41,8
SZDSZ	18,4	18,8	19,9	17,5
MDF	10,1	12,5	8,6	9,7
KDNP	8,7	7,9	6,4	8,5
Fidesz	6,7	7,3	7,4	6,1

Az 1. vk-hez tartozik Szirmabesenyő, Sajópálfalva, Arló, Felsőzsolca, a 3. vk-hez tartozik Mályi, Nyékládháza, a 4-eshez Bükkszentkereszt, Répáshuta.

- ⁵ 1990-ben az SZDSZ a Fidesszel együtt 11 közösen indított képviselőt juttatott a 45 fős városi testületbe.
- ⁶ Horn Gyula miniszterelnök a kampány során kétszer járt Miskolcon – mindkét esetben a Megyei Bíróságot kereste fel májusi autóbalesete ügyében –, ekkor nyílt lehetősége a miniszterelnöknek a városi MSZP-nek a kampányát erősíteni.
- ⁷ Választási részvétel Miskolcon és B-A-Z megyében (százalékban)

Miskolcon	
1994. december	32
1990. szeptember	29
megye városai	
1994. december	49
1990. szeptember	32
megye összesen	
1994. december	44
1990. szeptember	37

⁸ A képviselő-testületek összetétele 1990-ben és 1994-ben

	1990		1994	
	fő	%	fő	%
MSZP	3	5,1	18	37,5
KDNP	8	13,6	9	18,8
SZDSZ	17	28,8	8	16,8
Fidesz	13	22,0	3	6,3
MDF	13	22,0	4	8,4
Munkáspárt	2	3,4	2	4,2
Zöldek	1	1,8	1	2,0
MIÉP	-	-	1	2,0
FKgP	1	1,8	1	2,0
Cigány kisebbség	0	-	1	2,0
Összesen	59	100,0	48	100,0

⁹ A pártok összesített eredménye 1994 decemberében (a szavazatok összevonásából)

1. MSZP	27,4	12 929
2. KDNP	16,8	7 955
3. SZDSZ	16,7	7 902
4. MDF	11,2	5 301
5. Fidesz	8,3	3 919
6. FKgP-MIÉP	6,2	2 909
7. Munkáspárt	5,2	2 454
8. Egyéb pártok és függetlenek	8,2	3 888
Összesen	100,0	47 257

^D A pártok helyezési gyakorisága 1994 decemberében

	I.	II.	III.
MSZP	16	7	2
KDNP	6	11	1
SZDSZ	5	4	9
MDF	1	1	10
Fidesz	0	3	4
FKgP-MIÉP	0	1	2
Munkáspárt	0	1	1
Függetlenek	0	0	2

^{II} Az 1994-es önkormányzati választás eredményei Miskolcon egyéni választási kerületenként

1. vk (38,1%)	százalék	szavazat
1. Dr. Szűcs László, SZDSZ-MSZP	46,0	760
2. Horvátné Tóth Ildikó, KDNP	15,1	250
3. Dr. Jakab András, Fidesz	11,4	188
3. Huszár Sándor, MDF	11,4	188

2. vk (35,2%)

1. Orosz Lajos, MSZP	31,8	489
2. Ráczkevey József, FKgP-MIÉP	18,8	289
3. Lenártek András, Fidesz	15,8	243
4. Földi Tibor, SZDSZ	14,6	224

3. vk (31,8%)

1. Dr. Sutóczki Zoltán, SZDSZ-MSZP	32,0	519
2. Dr. Lukács Irén, KDNP	29,2	474
3. Skapinyecz Lajos MDF	28,2	457
4. Kiss Mihály, Fidesz	5,7	92

4. vk (29,0%)

1. Nyulászi Istvánné, MSZP	25,6	421
2. Tavaszi Zsolt, Fidesz	24,3	400
3. Vincze Zoltán, FKgP-MIÉP	15,5	255
4. Lőrincz Antal, SZDSZ	14,7	241

5. vk (32,6%)

1. Dr. Molnár Pál, KDNP	32,9	575
2. Molnár Zsolt MSZP-SZDSZ	27,4	478
3. Molcsányi Csilla, MDF	12,5	219
4. Borkuti László, Északm.-Zöldek	8,8	153
5. Kádas Mihály, Fidesz	7,1	124

6. vk (20,7%)

1. Szűcs Erika, MSZP	33,6	454
2. Vass András György, SZDSZ	16,4	221
3. Mitró Ferenc, KDNP	12,4	167
4. Szabó Árpád, Fidesz	9,3	125
5. ifj. Papp László, MDF	8,0	108

7. vk (21,7%)

1. Dr. Bistei Attila, MSZP-SZDSZ	52,8	800
2. Dr. Zombor Péter, KDNP	21,5	326
3. Fekete Zoltán, MDF	13,9	211
4. Kosár Erzsébet, Fidesz	7,2	109

8. vk (20,6%)

1. Szabó Tamás, SZDSZ-MSZP	47,3	643
2. Dr. Toma József, KDNP	19,0	257
3. Bém Gábor, MDF	7,8	103
4. Kilián Béla, Munkáspárt	7,4	100
5. Fedor Győző Konrád, FKgP-MIÉP	7,2	98
6. Kotta József Béla, Fidesz	7,0	95

9. vk (21,9%)

1. Káli Sándor, MSZP	27,1	340
2. Dr. László Judit, Fidesz	23,5	294
3. Számadó Endréné, SZDSZ	15,7	197
4. Tóth Anna, KDNP	13,6	170
5. Bede István, MDF	9,3	117

10. vk (43,3%)

1. Zambó Péter, MDF	28,1	585
2. Balabán Péter, MSZP	27,6	574
3. Dr. Oláh Miklós, SZDSZ	18,7	390
4. Dr. Pirkó Zsolt, Fidesz	10,3	215

11. vk (29,7%)

1. Nyakó István, MSZP	24,0	432
2. Dr. Fövényesi József, KDNP	17,9	323
3. Dr. Steierhoffer György, SZDSZ	16,7	302
4. Kevi András, MDF	11,2	202
.....		
9. Papp Ferenc, Fidesz	3,9	71

12. vk (31,4%)

1. Szentésiné Szilágyi Gizella, MSZP	33,4	602
2. Dr. Gyurkó Péter, MDF	26,3	474
3. Bányai Lajos, SZDSZ	21,2	383

13. vk (34,5%)

1. Rimán János, MSZP	30,9	547
2. Krisztik Pál, KDNP	18,1	320
3. Dr. Porkoláb Zsolt, SZDSZ	12,0	213
4. Dr. Erős Éva, Fidesz	9,7	171
5. Dr. Horváth Péter, MDF	9,1	160

14. vk (33,0%)

1. Dr. Csiba Gábor, KDNP	33,5	542
2. Lovas Imre, SZDSZ-MSZP	24,7	399
3. Juga György, Fidesz	14,5	235
.....		
6. Szabó Árpád, MDF	6,1	98

15. vk (33,7%)

1. Nyíró Pál, MSZP	30,0	495
2. Mészáros Bálint, KDNP	18,5	307
3. Dr. Oláh Annamária, Fidesz	11,8	196
4. Petrasovszky István, MDF	11,5	191
5. Zágoni Attila, SZDSZ	11,0	183

16. vk (30,0%)

1. Barna István, SZDSZ-MSZP	33,3	503
2. Üveges Lajos, KDNP	24,4	368
3. Cseh László, független	10,6	160
4. Cseke Gábor, MDF	10,5	158
.....		
8. Halász Rózsa, Fidesz	3,8	58

17. vk (31,4%)

1. Hámori Zoltán, KDNP	37,8	584
2. Dr. Kovásznai Sándor, MSZP	23,3	360
3. Nedea Ede, SZDSZ	12,2	188
4. Juhász János, MDF	11,1	171
5. Dr. Boós Tibor, Fidesz	5,9	91

18. vk (35,6%)

1. Feledy Péter, KDNP	31,6	637
2. Bán Imre, MSZP	29,2	588
3. Ronyecz István, SZDSZ	8,3	168
4. Tatár Géza, MDF	8,3	167

19. vk (31,2%)

1. Tóth Pál, MSZP-SZDSZ	45,8	775
2. Dr. Répássy Róbert, Fidesz	27,0	456
3. Károlyi Imre, független	15,4	261

20. vk (33,6%)

1. Simon Gábor, MSZP	33,4	646
2. Fülöp Tibor, SZDSZ	20,7	401
3. Bakó Jenő, FKgP-MIÉP	20,6	399
4. Földessy Judit, Fidesz	18,0	349

21. vk (32,1%)

1. Kobold Tamás, KDNP	48,1	775
2. Putnoki Béla, MSZP	26,9	434
3. Szabó Istvánné, SZDSZ	8,6	139

22. vk (28,7%)

1. Dr. Hardonyi András, MSZP-SZDSZ	55,8	821
2. Nagy Sándor, Munkáspárt	11,4	167
3. Kujbus Attila, MDF	11,2	165

23. vk (36,5%)

1. Horváth Sándor, SZDSZ	36,5	670
2. Salamon József, MSZP	26,9	495
3. Papp Miklós, MDF	16,8	309

24. vk (45,0%)

1. Bartha György, MSZP	32,6	748
2. Ott Antal, SZDSZ	23,0	528
3. Horváth Zoltán, MDF	22,9	525

25. vk (33,0%)

1. Párkányi Zsolt, MSZP	45,8	784
2. Tisza Kálmán, KDNP	24,5	419
3. Csatári József, Munkáspárt	8,8	150
4. Varmuzsa Péter, SZDSZ	7,2	124
5. Csellár Gyula, Fidesz	4,9	83
6. Katona Lajos, MDF	4,4	76

26. vk (35,3%)

1. Varga Zoltán, MSZP	26,7	508
2. Kuty Lászlóné, KDNP	19,7	375
3. Dr. Barkay László, MDF	14,9	284
4. Hölcz Péter, SZDSZ	11,5	218
.....		
8. Vincze András, Fidesz	4,1	79

27. vk (33,7%)

1. Mátyás András, KDNP	43,6	771
2. Ribáné Lassú Éva, MSZP-SZDSZ	38,8	685
3. Kis Péter, MDF	10,2	180

28. vk (29,3%)

1. Horváth Ottóné, MSZP	29,5	453
2. Balázs István, KDNP	20,5	315
3. Vizi László, SZDSZ	18,7	288
4. Tóth Dániel Levente, MDF	10,0	153
5. Tóth Árpád, Fidesz	8,2	126

(A dőltbetűvel szedett nevek koalíciós indulók.)

A polgármesterjelöltek eredményei

1. Kobold Tamás, KDNP-MDF-Fidesz	36,9	17 632
2. Tompa Sándor, MSZP	29,6	14 128
3. T. Asztalos Ildikó, SZDSZ	27,5	13 073
4. Dr. Gyulai Iván, Észak-magyarországi Zöldek	3,0	1 464
5. Becze Árpád, Munkáspárt	3,0	1 457
	100,0	47 754

2 Kompenzációs listán választott képviselők 1994-ben

Iván József, FKGP; Zámbo Tiborné, MSZP; Dr. Berkessy Sándor, MSZP; Üveges Lajos, KDNP; Kelemen István, KDNP; Dr. Toma József, KDNP; Koppányi György Béla, MIEP; Juga György, Fidesz; Dr. Répássy Róbert, Fidesz; Tavaszi Zsolt, Fidesz; T. Asztalos Ildikó, SZDSZ; Tóth István, SZDSZ; Dr. Steierhoffer György, SZDSZ; Becze Árpád, Munkásp.; Dr. Emódi Gyula, Munkásp.; Fejér István, MDF; Kis Péter, MDF; Horváth Zoltán, MDF; Dr. Förster Gyula, Észak-magyarországi Zöldek.

Kisebbségi kompenzációs listáról kedvezményel megválasztott képviselő:

Burai Aladár, cigány kisebbség

A helyi kisebbségi önkormányzatokba megválasztott képviselők

1. Cigány kisebbség*	2. Görög kisebbség	3. Szlovák kisebbség
Baranyai Hajnalka	Corbadzogosz Christosz	Bárány Péter
Burai Aladár	Gadziána Zója	Battyányi Miklós
Csóka Emil	Kosztopolosz Janisz	Behinya István
Kala Ernő	Szambanisz Jorgosz	Karsai Árpád
Szegedi Dezső	Zata Mária	Orliczki Sándor

*Miskolci Független Cigány Szervezet PHRALIPE

Források: A dolgozat részben a városban működő pártok kampányvezetőivel, pártvezéreivel, valamint volt és jelenlegi képviselőivel 1994 novemberében és decemberében készült interjúkra épül. Az adatokat a választási jegyzőkönyvek alapján állítottam össze. Támaszkodtam a *Déli Hírlapban* és az *Észak-Magyarországban* 1994. október 1-től december 17-ig megjelent írásokra.